

Republika Crna Gora
MINISTARSTVO PROSVJETE I NAUKE
-Prosvjetna inspekcija-
Područna jedinica Podgorica 2
Broj: _____
Podgorica, 12.10.2001. godine

OSNOVNOŠKOLSKO OBRAZOVANJE I VASPITANJE DJECE ROMSKE NACIONALNOSTI U REPUBLICI CRNOJ GORI

Školovanje djece romske nacionalnosti u našoj Republici pretežno se obavlja u osnovnim školama na području opština: Podgorica, Nikšić, Ulcinj, Bar i Rožaje. Na ovim područjima istovremeno je i najveća koncentracija pomenute nacionalnosti.

Bitno je napomenuti da treba razlikovati dvije kategorije Romske djece i to razvrstana u dvije grupacije i to na djecu domicilnih Roma, to jest onih koji na pomenutim područjima žive decenijama i na djecu izbjegličkih Roma i Egipćana koji su većinom došli sa područja Kosova i Metohije, a nakon izbijanja ratnih sukoba.

Školovanje djece domicilnih Roma u pomenutim mjestima odvija se u skladu sa nastavnim planom i programom za redovne osnovne škole, integrisani sa ostalom redovnom populacijom učenika po razredima. Dakle, djeca domicilnih Roma su integrisana sa ostalom djecom koja pohađaju redovnu osnovnoškolsku nastavu.

Organizovano osnovnoškolsko školovanje djece domicilnih Roma odvija se naročito u Podgorici pri Osnovnoj školi "Božidar V. Podgoričanin" i Nikšiću pri Osnovnoj školi "Mileva Lajović Lalatović". U ovim gradovima istovremeno je i najbrojnija populacija ove djece.

Neposrednim uvidom ustanovili smo da je na primjer u školskoj 2001 / 2002. godini osnovnim obrazovanjem i vaspitanjem pri Osnovnoj školi "Božidar V. Podgoričanin" u Podgorici, od I - IV razreda obuhvaćeno 129 učenika pomenute nacionalnosti, od kojih u matičnoj školi 46 (44 u razrednoj i 2 u predmetnoj nastavi) i 83 učenika u tri područna odjeljenja ove škole koja su locirana u izbjegličkom kampu

Vrela Ribnička. U matičnoj školi nastavu mahom pohađaju djeca domicilnih Roma (ukupno 46) a u područnim odjeljenjima na Vrelima Ribničkim (ukupno 83 učenika) nastavom su isključivo obuhvaćena djeca izbjegličkih Roma koja su raspoređena u 2 odjeljenja I i jednom odjeljenju II razreda.

Nastava u područnim odjeljenjima odvija se na srpskom jeziku i prema važećem planu i programu za Osnovnu školu koji je dijelom reduciran i prilagodjen učeničkim mogućnostima i sposobnostima djece izbjegličkih Roma.

Uočava se da je u prva dva razreda Osnovne škole odziv ovih učenika dobar, naročito u prvom, dok do naglog odsipanja ovih učenika dolazi u III i IV razredu, a naročito u starijim razredima. Primjera radi navodimo da su u ovoj školskoj godini predmetnom nastavom obuhvaćena svega dva učenika i to jedan u V i jedan u VI razredu, dok ih u VII i VIII razredu nema.

U osnovnoj školi "Mileva Lajović Lalatović" u Nikšiću redovnom osnovnoškolskom nastavom obuhvaćeno je 40 učenika od kojih su 32 u prvom i 8 učenika od II - VIII. Interesantno je napomenuti da je od 32 učenika Romske nacionalnosti u I razredu u toku školske godine 16 učenika napustilo školu dok je drugih 16 sa uspjehom završilo I razred imajući u vidu i prevodjenje učenika u sledeći razred. Očekuje se da u I razredu naredne školske 2002/2003 godine bude upisano u prvi razred 39 učenika Romske nacionalnosti koji će biti raspoređeni u 6 odjeljenja redovne nastave. Dakle, oni će biti integrisani sa ostalim učenicima po razredima odnosno odjeljenjima imajući u vidu njihov uspjeh, znanje i sposobnost.

Djeca domicilnih Roma u ovim školama redovnije pohađaju nastavu nego djeca Roma izbjeglica. Ova prva praktično ne izostaju sa nastave, niti bezrazložno napuštaju časove, a kada već počnu da izostaju sa nastave, oni tada prestaju da pohađaju istu. ^esti razlog njihovog daljeg odsustvovanja od nastave i prestanak daljeg školovanja ogleda se u njihovom preseljavanju u druge sredine i odlazak u inostranstvo.

Znanja ovih učenika su nepotpuna, površina i odveć siromašna, a njihove mogućnosti nedovoljne. Maksimalan uspjeh koji postižu u učenju je dovoljan, redje dobar. U prethodnoj školskoj godini u predmetnoj nastavi ponavljala su dva učenika pomenute nacionalnosti od kojih jedan petom, i jedan u šestom razredu. Po pravilu, učenici koji ponavljaju

razred prestaju dalje da pohađaju školu, jer im ni roditelji ne dozvoljavaju da ponovo idu u isti razred.

Ponašanje učenika domicilnih Roma u matičnoj školi je dobro i oni su uspješno integrirani u učenički kolektiv, zavisno od odjeljenja i uzrasta. Uključeni su, pored redovne, i u dopunsku nastavu, sekcije i slobodne aktivnosti. Brižljivo čuvaju i paze školski namještaj i opremu. Nema sukoba ove djece sa ostalim učenicima u školi.

U područnom odjeljenju koje se nalazi u izbjegličkom kampu na Vrelima Ribničkim, a koje radi u sastavu Osnovne škole "Božidar V. Podgoričanin", ukupno je 83 učenika, koji su raspoređeni u dva odjeljenja prvog i jednom odjeljenju drugog razreda.

Prije polaska u školu djeca koja pohađaju prvi razred, ili su ga pohađala u prošloj školskoj godini, prethodno su bila obuhvaćena tzv. n e f o r m a l n i m o b r a z o v a n j e m kao pripremnim za redovnu nastavu, što se pokazalo dobrim i praktičnim. Ovo obrazovanje, kao priprema, organizovao je UNICEF i određene humanitarne organizacije koje su opremile učionice (10 učionica, prostor, obezbijedile prozor i opremu, obezbijedili obuču i odjeću polaznicima-učenicima izbjegličkog kampa.

Neformalnim obrazovanjem obuhvaćene su različite uzresne kategorije učenika, pa čak i oni koji su na Kosovu prethodno završili razred ili dva. I ove godine priprema se generacija učenika u neformalnom obrazovanju, a koja će u narednoj školskoj godini pohađati prvi razred. Očekivati je da će u ovom razredu u idućoj školskoj godini u OŠ. "B.V. Podgoričanin" biti upisano više od 100 djece Romske nacionalnosti. Ovaj vid obrazovanja odnosno, pripremanja učenika pokazao se dobar i praktičan, o čemu govori npr. i prošlogodišnji uspjeh učenika prvog razreda u područnom odjeljenju.

Neredovnost učenika ovih odjeljenja i njihovo osipanje sa nastave je veoma izraženo. U prošloj školskoj godini npr. učenici 1-6 odjeljenja napravili su 643 izostanka, a učenici 1-7 585. ^ak su i učiteljice bile primorane da obilaze kamp, učeničke domove i barake, kako bi privoljele ovu djecu da redovno dolaze u školu.

Medjutim, ovo je djelimično pomoglo, s obzirom da npr. od dva odjeljenja prvog razreda u prošloj školskoj godini (po 24 učenika) ove godine u drugom razredu imamo samo jedno odjeljenje sa 31 učenicom. Od ovog ukupnog broja već je prestalo da dolazi redovno na nastavu 5-6 učenika. Na kraju ove školske godine od 3 područna odjeljenja djece

izbjegličkih Roma samo je njih 10 završilo razred dok većina nije ili je u međuvremenu prestala da pohađa nastavu.

Interesovanje ovih učenika za nastavu je veoma loše, čak nikakvo. Školski pribor i opremu, kao i odjeću i obuću, skloni su da otudje, pa su stoga učiteljice bile primorane da zabrane djeci da istu iznose iz škole.

Opšte je zapažanje da djeca ovih odjeljenja (i u matičnoj školi i u područnim odjeljenjima) nakon upisa u odgovarajući razred osnovne škole traže potvrdu od škole da su redovni učenici, kako bi ostvarili preko Zavoda za socijalno osiguranje odgovarajuću zdravstvenu zaštitu i materijalno obezbedjenje.

OSTALA ZAPAŽANJA

- Interesovanje učenika za nastavu je veoma slabo.
- Interesovanje roditelja za uspjeh i učenje djece je sasvim nedovoljno.
- Odnosi između djece domicilnih Roma i ostalih učenika su harmonični.
- Netrpeljivost i svadja između djece izbjegličkih Roma je prisutna i to po osnovu mjesta odakle su došli, vjerske i nacionalne pripadnosti i slično, jer se ona vjerski i nacionalno različito deklerišu na isti način.
- Djeci domicilnih Roma roditelji nabavljaju odjeću, obuću, školski pribor i dr. a djeci Roma, izbjeglica-UNICEF i humanitarne organizacije koje propisuju nastavne programe za neformalno obrazovanje, opremaju učionice (10 takvih učionica je opremljeno) i obezbedjuju nastavni kadar, snoseći troškove obrazovanja ove djece.
- Djeca domicilnih Roma i Roma izbjeglica često se sukobljavaju.
- Djeca izbjegličkih Roma iz područnih odjeljenja ne nose kući torbe, djački pribor, knjige i opremu zbog mogućnost otudjenja iste.
- I jedna i druga djeca uglavnom čuvaju školski namještaj i opramu, mada su domicilna djeca u tome daleko odgovornija. Ona su i disciplinovanija i društvenija od djece izbjegličkih Roma.

- Pored redovne nastave djeca domicilnih Roma su uključena sa ostalom djecom u dopunsku nastavu, sekcije i slobodne aktivnosti (hor).

NAPOMENA: U ovom trenutku nemamo podatak o tome koliko je djece Romske nacionalnosti obuhvaćeno osnovnim vaspitanjem i obrazovanjem u našoj Republici.

U Podgorici, 13.10.2001. god.

**Zabelješku uradili
prosvjetni inspektori**

Branko Radulović

Milonja Ojdanić